

Oplaty za odprowadzanie wód opadowych – potrzeby i możliwości

Jadwiga Królikowska
Politechnika Krakowska

Andrzej Królikowski
Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Nowy Targ

1. Wstęp

Obowiązujące w naszym kraju, dostosowywane do prawa Unii Europejskiej przepisy prawne dotyczące gospodarki wodnej i ochrony środowiska jednoznacznie wymagają, aby wody opadowe były traktowane jako element zrównoważonego rozwoju obszarów zurbanizowanych, przy maksymalnym wykorzystaniu naturalnych sposobów ich odprowadzania i zagospodarowania. Takie podejście ma za zadanie ograniczenie negatywnego wpływu tradycyjnych metod postępowania z wodami opadowymi, polegających na kierowaniu ich do zamkniętych systemów odprowadzenia i możliwie szybkie pozbywanie się ich z obszaru zlewni.

Problem ten, dotyczący ochrony wód, znalazł swoje miejsce w Ramowej Dyrektywie 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 23 października 2000 roku w sprawie ram działalności Wspólnoty w dziedzinie polityki wodnej. Ostatecznym celem Dyrektywy jest osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód w państwach członkowskich do roku 2015. Wprawdzie podstawowe przepisy obowiązujące w Unii Europejskiej nie odnoszą się wprost do wód opadowych, ale zwracają uwagę na konieczność nienaruszania dotychczasowej równowagi poziomów wód gruntowych i przepływów w ciekach.

W polskim prawodawstwie kompleksowy system regulacji oraz instrumentów finansowych związanych z wodami opadowymi i roztopo-

wymi, które w sposób zorganizowanych są odprowadzane z obszarów zurbanizowany został wprowadzony szeregiem aktów prawnych [4]. Przepisy te zawierają już zapisy odnoszące się do wód opadowych i wskazują jednoznacznie na potrzebę nowego podejścia do gospodarowania wodami deszczowymi. Wody opadowe i roztopowe o parametrach przekraczających wartości podane w obowiązujących przepisach stanowią zagrożenie dla środowiska. W związku z tym nieodłącznym elementem systemu gospodarowania wodami opadowymi jest konieczność ponoszenia opłaty ekologicznej, jeżeli mieszczą się pod względem jakościowym w kategorii ścieków.

Natomiast odrębnym problemem są wody opadowe i roztopowe, których nie zalicza się do ścieków, a które dla prawidłowego i bezpiecznego działania infrastruktury komunalnej w mieście muszą być zebrane i odprowadzane systemem kanalizacyjnym.

W związku z tym potrzebne są środki finansowe na [4]:

- pokrycie kosztów eksploatacyjnych związanych z utrzymaniem kanalizacji (amortyzacja lub odpisy umorzeniowe),
- spłaty rat kapitałowych,
- spłaty odsetek od zaciągniętych kredytów i pożyczek (na rozbudowę systemu zebrania i odprowadzenia wód opadowych),
- należności nieregularne,
- zysk.

Problematyce tej będzie poświęcony niniejszy artykuł

2. Opłaty ekologiczne za wody opadowe i roztopowe w Polsce

Opłaty ekologiczne za wody opadowe i roztopowe regulują w Polsce następujące podstawowe akty prawne:

- Prawo ochrony środowiska, Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku (Dz.U.08.250.150);
- Prawo wodne, ustawa z dnia 18 lipca 2001 roku (Dz.U.05.239.2019).

Dotyczą one wód opadowych i roztopowych ujmowanych w otwarte lub zamknięte systemy kanalizacyjne pochodzących z zanieczyszczonych powierzchni, o trwałej nawierzchni i wprowadzanych następnie do wód lub do ziemi. Wody deszczowe z dachu budynków nie są

„ściekiem” niezależnie od rodzaju pokrycia dachu (dachówka, blacha, papa itp.) oraz niezależnie od rodzaju budynku (jednorodzinny, wielorodzinny, usługowy, przemysłowy itp.), gdyż „powierzchnia” dachu nie jest „nawierzchnią”, o której jest mowa w definicji „ścieków” tzw. deszczowych (art. 9 ust. 1 pkt 14 lit. c PW; art. 3 pkt 38 lit. c POŚ).

Odprowadzanie wód opadowych i roztopowych podlegają opłacie ekologicznej, której stawka jest liczona w zł za rok i za m² wg następujących zasad:

- najwyższe stawki – tereny przemysłowe i składowe oraz bazy transportowe,
- kilkakrotnie niższe – za wody opadowe i roztopowe z powierzchni miast o stosunkowo wysokiej gęstości zaludnienia (powyżej 1300 osób/km²).

Jednostkowe stawki opłat za 1 m² powierzchni zanieczyszczonej o trwalej nawierzchni, z których są wprowadzane do wód lub do ziemi wody opadowe lub roztopowe, ujęte w otwarte lub zamknięte systemy kanalizacyjne, z wyjątkiem kanalizacji ogólnospławnej w 2012 roku wynosiły (Obwieszczenie Ministra Środowiska z dn. 26.09.2011):

- **0,270 zł** dla terenów przemysłowych, składowych lub baz transportowych,
- **0,064 zł** dla portów i lotnisk,
- **0,052 zł** dla dróg i parkingów o nawierzchni szczelnej, w tym położonych w bazach i na terenach przemysłowych, składowych lub baz transportowych,
- **0,079 zł** dla parkingów o nawierzchni nieszczelnej o liczbie miejsc parkingowych powyżej 500 samochodów,
- **0,038 zł** dla dróg i parkingów o nawierzchni szczelnej, położonych w miastach o gęstości zaludnienia przekraczającej 1300 osób/km².

Stawki te za wprowadzanie wód opadowych i roztopowych do środowiska podlegają corocznej waloryzacji i są ogłaszane w obwieszczeniu Ministra Środowiska. Ceny i stawki opłat za zbiorowe odprowadzanie ścieków opadowych do urządzeń kanalizacyjnych ustala gmina w trybie art. 24 Ustawy z dnia 7 czerwca 2001 roku o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i odprowadzenia ścieków (Dz.U.07.147.1033). Opłata ta

wg obowiązujących aktów prawnych ustalona jest jako iloczyn wielkości powierzchni, z której są odprowadzane wody opadowe i roztopowe oraz jednostkowej stawki ustalonej (jak wyżej) dla danej grupy odbiorców za każdy m^2 zanieczyszczonej powierzchni o trwałej nawierzchni, a w przypadku zainstalowania urządzenia pomiarowego – jako odczyt zarejestrowanego odpływu oraz jednostkowej stawki dla danej grupy odbiorców za każdy m^3 zarejestrowanego odpływu wód opadowych i roztopowych. Podział ten stwarza jednak problemy dotyczące jego praktycznego stosowania i wymaga szczegółowej analizy poszczególnych sytuacji.

3. Opłaty za odprowadzanie wód opadowych i roztopowych – zasady

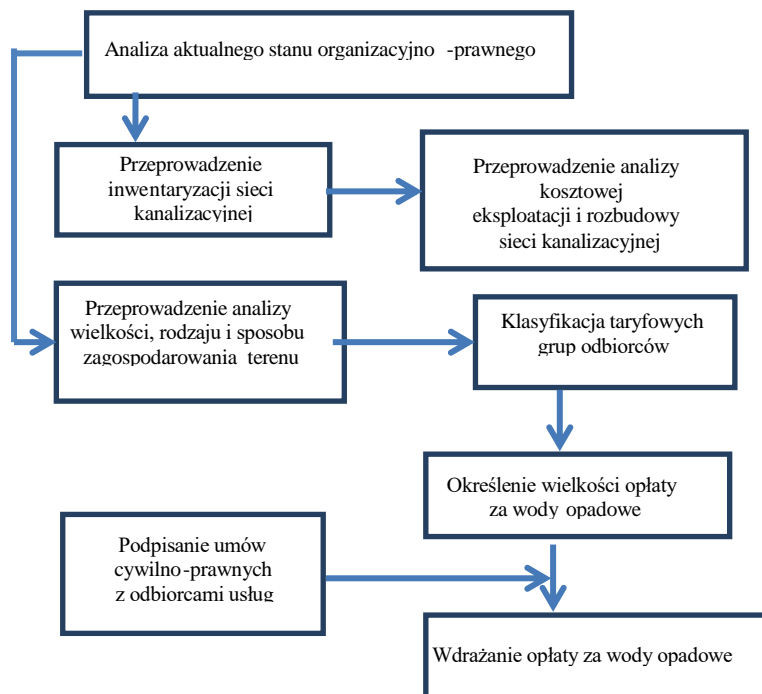
Wody opadowe i roztopowe odprowadzane do urządzeń kanalizacyjnych (kanalizacji ogólnospławnej albo deszczowej) są objęte reżimem prawnym zbiorowego odprowadzania ścieków, zgodnie z Ustawą z dnia 7 czerwca 2001 o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U.07.147.1033).

Analizując, czy kolejne obciążenie finansowe jest podatkiem czy opłatą, przychylamy się do terminu „opłata”. Chodzi bowiem nie o opłatę deszczową za spadający z nieba deszcz czy śnieg, ale o wody opadowe i roztopowe, stanowiące ścieki odprowadzane do systemu kanalizacyjnego.

Ustalenie wysokości opłaty za wody opadowe w obecnym systemie organizacyjno-prawnym w Polsce wymaga podjęcia szeregu działań, jak chociażby: inwentaryzacji sieci kanalizacyjnej, inwentaryzacji odwadnianego terenu, określenia kosztów eksploatacji itp. Schemat działań niezbędnych do naliczania opłat za wody opadowe przedstawia rys. 1.

Sposób naliczania taryfy opłat przedstawiony został w Rozporządzeniu Ministra Budownictwa z dnia 20.06.2006 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków (Dz. U. 06.127.886). Zgodnie z tym rozporządzeniem wysokość rocznej opłaty (stawka: zł za rok i za m^3) jest obliczana jako iloczyn taryfowych cen i stawek opłat oraz ilości dostarczanych wód opadowych i roztopowych do systemu kanalizacyjnego. Ilość wód opadowych i roztopowych w okresie rozliczeniowym ustalana może być jako iloczyn powierzchni, z której wody opadowe i roztopowe są odprowadzane i średniego opadu w okresie

rozliczeniowym (m^3/m^2) liczonego jako średnia roczna opadów z 10 ostatnich lat według danych Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej.

Rys. 1. Schemat działań niezbędnych do naliczania opłat za wody opadowe w obecnym systemie organizacyjno-prawnym w Polsce [1]

Fig. 1. Actions required to introduce storm water fees into the present Polish legal/organizational system [1]

Odwadniane powierzchnie obejmują m.in.:

- powierzchnię rzutu poziomego budynku,
- powierzchnię placów,
- powierzchnię parkingów,
- powierzchnię ulic,
- inne powierzchnie, z których ścieki – wody opadowe i roztopowe są odbierane przez urządzenia systemu odprowadzania ścieków.

Warto zaznaczyć, że opłata deszczowa nie ma charakteru obligatoryjnego (przymusowego). Obowiązuje ona jedynie wówczas, kiedy umo-

wa pomiędzy dostawcą usługi, czyli przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym, a odbiorcą usługi tak stanowi, przy czym przedsiębiorca jest obowiązany do zawarcia takiej umowy z osobą, której nieruchomości została przyłączona do sieci, i która wystąpiła z pisemnym wnioskiem o zawarcie umowy cywilno-prawnej. Podmiot zarządzający urządzeniami kanalizacyjnymi (najczęściej przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne) określa taryfę na podstawie niezbędnych przychodów po dokonaniu alokacji na poszczególne taryfowe grupy odbiorców usług. Taryfa jest dokumentem obowiązującym przez okres jednego roku.

4. Przykłady zasad pobierania opłat za odprowadzanie wód opadowych i roztopowych w innych krajach

Opłaty za odprowadzanie wód opadowych i roztopowych są powszechną praktyką w Stanach Zjednoczonych A.P. i krajach Unii Europejskiej od lat 90 ubiegłego stulecia.

Na wysokość takiej opłaty składają się: koszt usług odbiorców, koszty utrzymania (eksploatacji) i modernizacji urządzeń oraz zarządzania całym systemem opłat. System jest tak konstruowany, aby motywować do zagospodarowywania wód opadowych na własnym terenie, najlepiej zlewni, na którą spadł opad.

Opłata jest naliczana w oparciu o wielkość powierzchni nieprzepuszczalnej, z której wody opadowe spływają do systemu kanalizacyjnego. Powierzchnia nieprzepuszczalna to taka, która uniemożliwia lub opóźnia wprowadzanie wód opadowych do gruntu. Do takich powierzchni zaliczane są m.in.: dachy, ciągi pieszo-jezdne, tarasy, drogi dojazdowe, parkingi, powierzchnie brukowane, boiska itp.. W praktyce najczęściej stosowany model ustalenia opłat to: iloczyn powierzchni zlewni zredukowanej z dokładnością do 1 m² i opłaty jednostkowej.

W Niemczech stosuje się również sposób tabelaryczny ustalenia wysokości opłat, tj. opłatę tabelaryczną podstawową lub opłatę tabelaryczną schodkową. W przypadku opłaty tabelarycznej podstawowej za każde rozpoczęte X m² (np. 10, 15 lub 20 m²) naliczana jest opłata podstawowa. W przypadku opłaty tabelarycznej schodkowej za pierwsze X m² (np. 10, 15 lub 20 m²) przyjmowana jest opłata podstawowa, a następnie za każde Y m² (np. 10, 15 lub 20 m²) dodawana jest opłata dodatkowa, czyli po przekroczeniu pierwszego – podstawowego – progu

obliczeniowego, następuje wzrost opłaty o stałą wartość przy każdym następnym progu obliczeniowym.

Tabela 1. Wyniki analizy [1]

Table 1. Results of the analysis [1]

Miejscowość	Opłata	Podstawa naliczenia
Verden	0,28 Euro/m ²	Według uszczelnionej powierzchni
Kiel	33 Euro/60 m ² i następnie za każde rozpoczęte 20 m ² 11 Euro	Opłata tabelaryczna schodkowa
Bergisch	1,20 Euro/m ²	Według uszczelnionej powierzchni
Bielefeld	7,06 Euro za każde rozpoczęte 10 m ²	Opłata tabelaryczna podstawowa

W celu rozpropagowania potrzeby zagospodarowania oraz wykorzystania wód deszczowych, szereg miast na świecie oferuje specjalne programy promocyjne dla umotywwania prywatnych inwestorów. Poniżej kilka przykładów [2, 3].

Tokio (1983–1995) – dla zlewni o pow. 1423 ha wybudowano alternatywny system odwodnieniowy: studnie chłonne, rowy infiltracyjne i przepuszczalne powierzchnie. Duży nacisk położono na promocję tych rozwiązań. Stosowano dotację w wysokości ~ **4500 zł dla każdej inwestycji**.

Stany Zjednoczone A.P. (1990–1994) – duża część miast wprowadziła opłaty za wody opadowe. Sposoby naliczania opłat były zróżnicowane. Mieszkańcy, **którzy wykonali systemy zagospodarowania wody deszczowej otrzymywali zniżki do opłat za wody opadowe od 10 do 100% lub w postaci jednorazowego dofinansowania**. W Portland natomiast każdy właściciel posesji, który zdecyduje się na odłączenie od zbiorowego systemu, może liczyć na pomoc na etapie wykonawstwa oraz na dotację w wysokości **53 dolarów za każdą odłączoną rynnę**.

W **Danii** obowiązuje tzw. opłata odwodnieniowa. Możliwa jest **ulga wynosząca nawet 40%** w przypadku, gdy wykaże się, że zmniejszono wielkość odpływu oraz poprawiła się jakość odpływu wód opadowych.

W **Szwecji**, według obowiązujących przepisów, wody deszczowe należy rozsącać w gruncie. **Cheąc wprowadzać wody deszczowe do wód naturalnych lub systemu kanalizacyjnego należy udokumentować, że wsiąkanie wody opadowej nie jest możliwe np. ze względów hydrogeologicznych.**

Hameln (Niemcy) (1991–1994) – inwestorzy, którzy zdecydowali odłączyć się od kanalizacji otrzymali dofinansowanie w wysokości **~25 zł/m²**. **Odłączono wówczas od kanalizacji 170 posesji** i wykonano system rowów infiltracyjnych za **~1mln zł**. Dzięki temu projektowi uniknięto budowy centralnego zbiornika retencyjnego za **~9 mln zł** a zaoszczędzono **8 mln zł**.

Bremer (Niemcy) (2011) – wypłaca mieszkańcom **~50 zł** za każdy m² powierzchni, która zostanie odłączona od systemu kanalizacyjnego. Maksymalna kwota do wypłaty to **~12 000 zł**.

5. Ocena działań podjętych w naszym kraju mających na celu wdrażanie opłat za odprowadzanie wód opadowych i roztopowych

Wdrażanie opłat za wody opadowe i roztopowe przez podmioty zarządzające urządzeniami kanalizacyjnymi służącymi do przyjmowania tych wód wynika z obowiązku ustawowego i jest istotnym elementem ochrony środowiska. Nie jest to jednak proces łatwy, o czym świadczy to, że tylko w niewielu miastach przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne zdecydowały się na wprowadzenie opłat za wody opadowe. Proces ten może potrwać nawet kilka lat. W tabeli 2 zamieszczono wysokość stawek za odprowadzanie ścieków opadowych i roztopowych za pośrednictwem kanalizacji ogólnospławnej i deszczowej w odniesieniu do roku w miastach, które wprowadziły już te opłaty.

Propagowanie potrzeby zagospodarowania oraz wykorzystania wód deszczowych znajduje zainteresowanie również w polskich miastach. Uchwałą Rady Miasta Sopotu zatwierdzono dotację celową na zadania związane z ochroną środowiska i gospodarką wodną, m.in. na: wykonanie systemów drenażowych i systemów do gromadzenia wody deszczowej na nieruchomościach będących w użytkowaniu osób fizycznych i wspólnot mieszkaniowych. Udzielone dofinansowanie może wynosić do 50% kosztów kwalifikowanych przedsięwzięcia. Natomiast w Warszawie Woj-

wódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej ogłosił konkurs pt. „Zagospodarowanie wód deszczowych na terenach zurbanizowanych” [6]. Prace na ten temat trwają.

Tabela 2. Wysokość stawek za odprowadzanie ścieków opadowych i roztopowych za pośrednictwem kanalizacji ogólnospławnej i deszczowej w odniesieniu do roku

Table 2. Annual fees for storm water and snow melt water discharged to the combined and storm sewer systems

Lp.	Miasto	Cena netto	Jednostka
1.	Koszalin	2,11	zł/m ²
2.	Poznań	4,22	zł/m ³
3.	Bielsko Biała	6,36+	zł/m ³
4.	Biała Podlaska	0,28	zł/m ² /m-c
5.	Piła	0,08	zł/m ² /m-c
7.	Namysłów	0,48	zł/m ³
8.	Piaseczno	0,13	zł/m ³ /m-c
9.	Radom	1,12–0,92	zł/m ²

6. Podsumowanie

Ponieważ obowiązujące w naszym Kraju prawo zabrania utrzymywania sieci i urządzeń kanalizacyjnych do odprowadzenia wód opadowych i roztopowych ze środków pozyskiwanych za dostawę wody oraz odbiór ścieków bytowo-gospodarczych i przemysłowych, powszechne wprowadzenie omawianych opłat stanie się koniecznością, a dla przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych – obowiązkiem. Opłatę taką sankcjonuje Ramowa Dyrektywa Wodna Unii Europejskiej, wprowadzająca zasadę zwrotu kosztów za „usługi wodne”. Jej wprowadzenie jest niezbędne, ponieważ systemy do odprowadzenia wód opadowych i roztopowych wymagają dużych nakładów finansowych na ich eksploatację i modernizację. Systemy te są na ogół w złym stanie technicznym, wymagają systematycznego usuwania osadów oraz rozbudowy z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju.

System naliczania opłat za wody i ścieki opadowe i roztopowe powinien w istotnym stopniu zachęcić do stosowania w szerokim zakresie systemów retencjonowania, infiltrowania wód opadowych oraz pod-

czyszczania ścieków opadowych,. Niestety krajowe uwarunkowania prawne i instrumenty ekonomiczne aktualnie mało zachęcają do wprowadzania takich rozwiązań. Pewne nadzieje należy wiązać z wprowadzeniem specjalnych programów promocyjnych dla mieszkańców miast.

Literatura

1. **Burszta-Adamiak E.:** *Oplaty za wody opadowe – doświadczenia polskie i zagraniczne.* Gaz, Woda i Technika Sanitarna 3/2009.
2. **Edel R.:** *Oplaty za wody opadowe w Niemczech.* Praca zbiorowa pod redakcją J. Łomotowskiego: Problemy zagospodarowania wód opadowych, Wrocław, 2008.
3. **Gudelis-Taraszkiewicz T.:** *Miejskie problemy wspomagające zagospodarowanie wód opadowych.* VII Ogólnopolska Konferencja Szkoleniowa pt. Wody opadowe – aspekty prawne, ekonomiczne i techniczne, Łódź, 2012.
4. **Królikowska J., Królikowski A.:** *Wody opadowe – odprowadzanie, zagospodarowanie, podczyszczanie, wykorzystanie.* Wydawnictwo Seidel-Przywecki Sp. z.o.o., 2012.
5. **Sławińska B.:** *Oplaty za korzystanie z kanalizacji deszczowej w Pile.* Wodociągi-Kanalizacja 6/2007.
6. **Starostka J.:** *System odprowadzenia wód opadowych w Warszawie.* Wodociągi-Kanalizacja 6/2007.

Fees for a Storm Water Discharge – Needs and Possibilities

Abstract

The work deals with a presently widely discussed and meaningful for the utilities problem of fees for storm water discharge. The paper distinguishes between the ecological fee and the fee for storm water and snow melt water (often called „tax”) discharged to the sewer systems. General guidelines for setting the values of the proposed fees were presented.